

УДК 37.091.313

Гагарін Микола Іванович
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

ПРОЕКТУВАННЯ ТА ЙОГО СУТНІСТЬ: ІСТОРИКО- ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. В статті проаналізовано шляхи виникнення та розвитку понять «проект», «проектування», «педагогічне проектування»; розглянуто етимологію проектування, його специфіку та особливості використання в історичній ретроспективі. Мета статті полягає у розкритті сутності проектування та педагогічного проектування, як об'єкту наукового дослідження. У статті розглянуто підходи науковців щодо типів проектів, їх властивостей та потенційних можливостей. Робиться висновок, що проектування виховного процесу сприяє створенню оптимальних умов для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку особистості.

Ключові слова: проект, проектування, метод проектів, проектна діяльність, типи проектів, етапи проектування, педагогічне проектування, проектування виховного процесу.

Гагарин Николай Иванович
кандидат педагогических наук,
доцент кафедры педагогики и
образовательного менеджмента
Уманского государственного
педагогического университета
имени Павла Тычины

ПРОЕКТИРОВАНИЕ И ЕГО СУЩНОСТЬ: ИСТОРИКО- ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Аннотация. В статье проанализированно пути возникновения и развития понятий «проект», «проектирование», «педагогическое

проектирование»; рассматривается этимология проектирования, его специфика и особенности использования в исторической ретроспективе. Целью статьи есть раскрытие сущности проектирования и педагогического проектирования, как объекта научного исследования. В статье рассмотрены подходы ученых относительно типов проектов, их свойств и потенциальных возможностей. Делается вывод, что проектирование воспитательного процесса способствует созданию оптимальных условий для физического, психического, социального и духовного развития личности.

Ключевые слова: *проект, проектирование, метод проектов, проектная деятельность, типы проектов, этапы проектирования, педагогическое проектирование, проектирование воспитательного процесса.*

Gagarin Mukola
Candidate of Pedagogic Sciences,
Associate Professor
the Department of pedagogy and
educational management
Pavlo Tychyna Uman State
Pedagogical University
Uman, Ukraine

PROJECTING AND ITS ESSENCE: HISTORICAL AND PEDAGOGICAL ASPECT

Abstract. *The ways of the emergence and development of such concepts as «project», «projecting», «pedagogical projecting» and transformation of the concept «project» into the pedagogical category had been analyzed; the etymology of projecting, its specificity and features of use in the historical retrospective were considered. The aim of the article was to reveal the essence of projecting and pedagogical projecting as an object of scientific research. The approaches of scientists to the types of projects, their properties and potential opportunities had been revealed. It was emphasized that it was necessary in a clear and gradual manner follow the logic of the projecting process. The*

importance of the educational process projecting in modern educational institutions had been proven. It was concluded that the educational process projecting was capable of ensuring the transition from the educational-disciplinary model of the pedagogical process organization to the model of person-developmental; promoted the creation of optimal conditions for the physical, mental, social and spiritual development of the individual.

***Key words:** project, projecting, project method, project activity, project types, stages of projecting, pedagogical projecting, projecting of educational process.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Дослідження еволюції понять «проект», «проекування», «метод проектів» засвідчує багатовіковий, складний шлях їх виникнення та розвитку. Водночас, реформування вітчизняного освітнього простору потребує дослідження та використання потенціалу педагогічного проектування в сучасних умовах.

У концепції Нової української школи наголошується на необхідності впровадження засад педагогіки партнерства: спілкування, взаємодії та співпраці між учителем, учнем і батьками, як рівноправними учасниками освітнього процесу; зокрема, використання методу проектів (соціальних, дослідницьких та ін.) [5].

Таким чином, дослідження сутності проектування та педагогічного проектування потребує дослідницької уваги та є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Теоретичне обґрунтування методу проектів та проектування загалом здійснено в працях низки науковців (Дж. Дьюї, В. Кілпатрік, Є. Коллінгс, Д. Снедден та ін.) Загальні аспекти організації проектної діяльності

досліджували Е. Григор'єв, О. Коберник, П. Орлов С. Шацький та ін.; педагогічні засади проектної діяльності – Г. Ковальчук, О. Пехота, Є. Полат, С. Сисоєва та ін.); питання змісту, відбору, методики виконання проектів – П. Кручиніна, Н. Матяш, Н. Семенова, В. Симоненко, В. Титова та ін.

Однак, потребує дослідження проблематика виникнення, становлення і розвитку проектування, його етимології та сутності, як одна з передумов ефективного здійснення педагогічного проектування.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає у розкритті сутності проектування та педагогічного проектування, як об'єкту наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За твердженням німецького вченого М. Кнолля, проект, як професійне поняття, використовувався ще в XVI столітті в Італії і Франції для організації навчання мистецтва архітектури через виконання заданих конкурсних проектів [10, с. 60].

Наприкінці XVIII століття в Європі поняття проект трансформується з архітектурного прийому в педагогічну категорію. З включенням інженерної спеціальності до викладання в університетах учені дійшли висновку, що теорія і практика повинні бути поєднані – щоб стати інженером, студент повинен вивчити ремесло, виконуючи власні практичні проекти в майстерні.

Взагалі, за своєю етимологією слово «проект» походить від латинського «*pro*» – наперед і «*jacere*» – кидати, що буквально перекладається як «викинутий, виставлений наперед» [4, с. 164].

В англійській мові – «*project*», в італійській – «*progetto*», у французькій – «*projet*», у німецькій – «*projekt*», у російській та українській мовах слово *проект* означає план, розробка, будівництво [7, с. 404].

Новий тлумачний словник української мови ідентифікує слово

«проект» як:

- сукупність документів (розрахунків, креслень, макетів тощо), необхідних для зведення споруд, виготовлення машин, приладів та ін.;
- попередній текст якого-небудь документа, що виноситься на обговорення, затвердження;
- задуманий план дій; задум, намір [6, с. 779].

Ідея використання проектного методу в навчально-пізнавальній діяльності була здійснена експертом з продуктивності праці Д. Снедденом, який екстраполював прийоми вивчення особливостей сільськогосподарської праці на методи викладання наукових дисциплін. У 1916 році Д. Снедден заснував журнал *«General Science Quarterly»*, присвячений методу проектів. Центральною статтею першого номера була лекція Дж. Дьюї, де пропагувалася ідея викладання наукових дисциплін з опорою на досвід особистості.

У двадцяті роки ХХ століття американські педагоги Дж. Дьюї і В. Кілпатрік обґрунтували ідеї побудови навчання на активній основі, у центрі якої стоїть особиста зацікавленість в одержанні знань, необхідних для розв'язання життєвої проблеми. У результаті такого навчання учень повинен самостійно або в групі розв'язати проблему, використовуючи необхідні знання з різних галузей і одержати реальний результат. Учитель виступає в ролі консультанта, помічника, який спрямовує думку учня і організовує самостійний пошук необхідної інформації.

Науковець Дж. Дьюї розглядав пізнання як пристосування людини до мінливого середовища. Він тлумачив пізнання і дослідження як засіб трансформації неконтрольованої ситуації в контрольовану. Автор вважав, що мислення вносить чіткість і гармонію в ситуацію, в якій панували нечіткість і сумніви. Дану трансформацію Дж. Дьюї уявляв як формування проблем і проектів їх розв'язання, а значущість ідей розглядав у відношенні до проблемної ситуації. Тому, на його думку, ідеї – це проекти рішень у проблемній ситуації; розум носить операціональний, а не

споглядальний характер; практика – єдиний визначник цінностей [1].

Аналізуючи процес проходження проекту, творче опрацювання професійно значущих для них завдань, учений писав: якщо особистості надавати можливість користуватися «свободою в дії», то вона буде здатна отримати незалежність, право на оцінювання й участь у подальшому розвитку демократії [1].

Вчений В. Кілпатрік поєднав експерименталізм Дж. Дьюї з прогресивізмом і теоретично обґрунтував проектний метод навчання. Науковець систематизував свої погляди та ідеї, опублікувавши працю «Метод проектів» (1918 р.) – монографію, що стала відомою далеко за межами США. У вищій школі й учительському коледжі Колумбійського університету В. Кілпатрік розвивав ідеали спільного навчання і ліберальної дисципліни в класі. Головне педагогічне завдання він вбачав у розвитку здібностей до самостійного засвоєння різноманітних методів розв'язання проблем, здатності до пошуку й дослідження [9].

Німецький педагог А. Флітнер характеризує проектну діяльність як процес, у якому обов'язково беруть участь розум, серце і руки («Lernen mit Kopf, Herz und Hand»), тобто осмислення самостійно добутої інформації здійснюється через призму особистого відношення до неї і оцінку результатів у кінцевому продукті.

На думку В. Кілпатріка, проект визначається як «цілеспрямована від усього серця дію, яка проводиться в соціальному середовищі» [9, с. 162]. Навчальна програма, за В. Кілпатріком, становить серію взаємопов'язаних проектів, що відображають життєво необхідні реалії. Щоб виконати проект, учень (група, клас) розглядає цілу низку цікавих, корисних, творчих завдань. Проектант працює або самостійно, або під керівництвом викладача, координуючи свої зусилля з працею інших учасників суб'єкт-суб'єктної співпраці. Він вважав, що учневі потрібно дозволяти самостійно вибирати, планувати, спрямовувати та виконувати роботу для завершення проекту. Науковець визначив чотири типи проектів: творчий проект,

розважальний, проблемний і проект індивідуального навчання. Кожний з проектів проходить чотири фази:

- визначення мети;
- планування;
- виконання;
- оцінка-обговорення.

Ідеальна прогресія відбувається, коли всі чотири фази ініціюються і завершаються самими учнями, а не вчителем.

Історично підтверджено, що проектна метода мобілізує творчі здібності виконавця проекту, стимулює його особистісний потенціал, учить працювати самостійно. При цьому надзвичайно важливо не запозичувати окремі прийоми цієї технології, а чітко, поетапно дотримуватись логіки процесу проектування.

Відзначимо, що методу проектів властиві:

- ефективність (оптимальні шляхи отримання результатів);
- керованість (можливість проектувати освітній процес, поетапно відслідковувати результати і вносити корективи);
- системність (логічна цілісність усього процесу і його частин);
- відтворюваність (можливість повторити прийоми і способи іншими педагогами).

Сучасні науковці визначають проектування як науково обґрунтоване конструювання системи параметрів майбутнього об'єкта або якісно нового стану існуючого проекту-прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкта, стану чи процесу в єдності із шляхами його досягнення [2].

Термін «педагогічне проектування» був введений у науковий обіг вітчизняної педагогіки А. Макаренком. Він зазначав, що «педагогічне проектування – це необхідний початковий момент в організації виховного процесу. Як не можна без проекту побудувати будинок, так не можна і виховати потрібних людей, не маючи уявлення про те, які якості їм

повинні бути притаманні. Тільки через проектування можна включити виховні цілі в організації об'єктивного процесу виховання дітей» [3, с. 68].

На думку А. Макаренка та В. Сухомлинського, проектування дає можливість визначити перспективи розвитку дитини або групи школярів, створення передумов для їх участі в різних видах діяльності. Так, В. Сухомлинський вказував на те, що «проектування і творення людини, здатної стати активною силою суспільного розвитку і нині, і в майбутньому, – це найважливіше завдання школи і кожного педагога зокрема» [8, с. 208].

В узагальненому вигляді, сучасні науковці розглядають педагогічне проектування як спільну педагогічну діяльність, спрямовану на випереджувальне відображення педагогічної дійсності, що тісно пов'язана з педагогічним цілепокладанням, прогнозуванням, розробкою педагогічних теорій, концепцій, програм [2].

Таким чином, не викликає сумнівів ефективність використання педагогічного проектування в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти. Зокрема, проектування виховної системи школи ми розглядаємо як цілеспрямоване визначення насамперед програми життєдіяльності суб'єктів педагогічної взаємодії, всі компоненти якої взаємопов'язані між собою, складають цілісну структуру і забезпечують досягнення визначених цілей і задач виховання. Педагогічне проектування має на меті суттєво змінити процес виховання особистості майбутнього громадянина України, забезпечити перехід від навчально-дисциплінарної моделі організації освітнього процесу до моделі особистісно-розвивальної; створити сприятливі соціально-психологічні умови для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку особистості.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Можна зробити висновки, що новітні тенденції у розвитку педагогічної теорії та інноваційної практики, стратегія розвитку

вітчизняної системи освіти актуалізує, дослідження феномену педагогічного проектування як складного та багатоаспектного явища.

Стаття не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. До перспективних напрямів досліджень даної проблематики належить, зокрема, вивчення теоретико-методологічних підходів до педагогічного проектування на сучасному етапі розвитку суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дьюи Дж. Демократия и образование / Джон Дьюи; пер. с англ. Ю. Турчаниновой и др. – М. : Педагогика-пресс, 2000. – 384 с.
2. Коберник О. М. Сутнісна характеристика проектування педагогічного процесу / О. М. Коберник // Збірник наукових праць УДПУ. – Умань : ПП Жовтий, 2012. – Ч.2. – С. 101– 109.
3. Козлов И. Ф. Педагогический опыт А. Макаренка / И. Ф. Козлов. – М.: Просвещение, 1987. – 185 с.
4. Куштенко Л. Ю. Этимологический справочник учителя английского языка / Л. Ю. Куштенко. – К.: Рад. шк., 1987. – 230 с.
5. Нова українська школа // Освіта України. – 23 серпня 2016 р.
6. Новий тлумачний словник української мови. Вид. друге, виправлене. / Уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. – К.: Видавництво «Аконіт», 2003. – 926 с.
7. Подвезько М. Л. Англо-український словник / М. Л. Подвезько – К. : Рад.шк., 1974. – 663 с.
8. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т.1. – С. 55–208.
9. Kilpatrick W. H. The project method / W. H. Kilpatrick // Teachers College Record. – 1918. – № 19. – P. 319–335.
10. Knoll M. The project method: Its vocational education origin and international development / Michael Knoll // Journal of Industrial Teacher

Education. – 1997. – Vol. 34 (3). – P. 59–80.

SPY`SOK VY`KORY`STANY`X DZHEREL

1. D`yuy` Dzh. Demokrats`ya y` obrazovany`e / Dzhon D`yuy`; per. s angl. Yu. Turchany`novoj y` dr. – M. : Pedagogy`ka-press, 2000. – 384 s.
2. Koberny`k O. M. Sutnisna xaraktery`sty`ka proektuvannya pedagogichnogo procesu / O. M. Koberny`k // Zbirny`k naukovy`x prac` UDPU. – Uman` : PP Zhovty`j, 2012. – Ch.2. – C. 101– 109.
3. Kozlov Y`. F. Pedagogy`chesky`j opyt A. Makarenka / Y`. F. Kozlov. – M.: Prosveshheny`e, 1987. – 185 s.
4. Kushtenko L. Yu. Etymology`chesky`j spravochny`k uchy`telya angly`jskogo yazyka / L. Yu. Kushtenko. – K.: Rad. shk., 1987. – 230 s.
5. Nova ukrayins`ka shkola // Osvita Ukrayiny`. – 23 serpnia 2016 r.
6. Novy`j tlumachny`j slovny`k ukrayins`koyi movy`. Vy`d. druge, vy`pravlene. / Uklad. V. V. Yaremenko, O. M. Slipushko. – K.: Vy`davny`cztvo «Akonit», 2003. – 926 s.
7. Podvez`ko M. L. Anglo-ukrayins`ky`j slovny`k / M. L. Podvez`ko – K. : Rad.shk., 1974. – 663 s.
8. Suxomly`ns`ky`j V. O. Problemy` vy`xovannya vsebichno rozvy`nenoyi osoby`stosti / V. O. Suxomly`ns`ky`j // Vy`br. tvory`: V 5 t. – K.: Rad. shkola, 1976. – T.1. – S. 55–208.
9. Kilpatrick W. H. The project method / W. H. Kilpatrick // Teachers College Record. – 1918. – # 19. – R. 319–335.
10. Knoll M. The project method: Its vocational education origin and international development / Michael Knoll // Journal of Industrial Teacher Education. – 1997. – Vol. 34 (3). – R. 59–80.